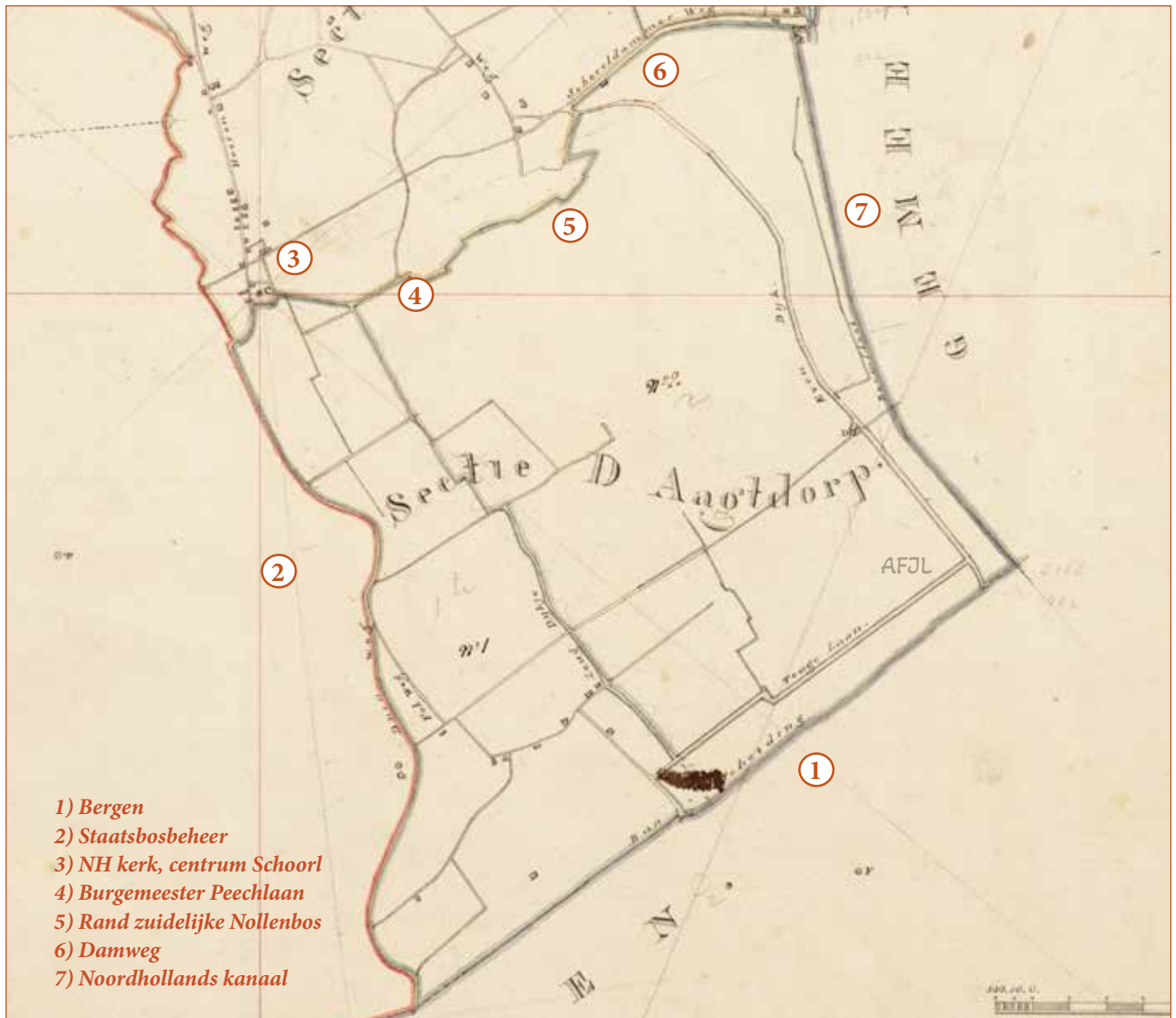

Aagtdorp

detail kadastrale kaart gemeente Schoorl 1821 (coll. Kadaster Noord-Holland)

Aagtdorp

De betekenis van de naam Aagtdorp is niet zeker en in '*Schoorl, een mooi en rustig dorp met een rijk verleden*' geeft de auteur 'R.P. Goettsch verschillende mogelijkheden. Aagt kan de betekenis hebben van het Friese 'laaggelegen land', maar ook kan Egthdorp 'hoekdorp' betekenen. Verder zou Aagt ook nog eens afgeleid kunnen zijn van de 'heilige St. Agatha'.

Eerste bewoning

Het is zeker niet onmogelijk dat er al ruim voor Christus hier bewoning was. Het duinlandschap zal toen, volgens de Schoorlse amateur geoloog Arie Schermer, bestaan hebben uit een zwak golvende vlakte met plassen in de lagere delen en nollen op de plaatselijke zandverstuivingen.

Ploegvoren uit de Romeinse tijd en scherf onder een zand stuiflaag van ± 2 meter

Geest' veel lager geweest zijn, maar dat gebied werd door verstuiving van de duinen opgevuld. 'De Hoge Geest' lag dus waarschijnlijk op een strandwal op ongeveer 2,5 meter boven N.A.P.. Het gebied ten oosten van de 'Hoge Geest' bestaat uit verschillende onderbroken lagen. Eerst een veenlaag, wat er dus op wijst dat er eeuwen lang bossen geweest zijn, met daarop een laag van zeeklei, wat er vervolgens op wijst dat de zee het gebied heeft overspoelt en er waarschijnlijk een waddenzee ontstond. Dat is ook de tijd waarin waarschijnlijk de Rekere (getijstroom tussen De Zijpe en de Schermer) ontstond. Getuige de gevonden scherven werd 'De Hoge Geest' al omstreeks 200 bewoond. Behalve scherven werden er ook ijzerslakken gevonden, hetgeen wijst op enig smeltbedrijf.

boerderij 'De Hoge Geest' in 1899 (stond aan het verlengde van de Boschmansweg), nadat eerst de bedrijfsruimte verdween, is het voorhuis ± 1926 afgebroken (coll. AFJ.L.)

Frans Diederik met zijn archeologische amateur werkgroep vond bij Burgemeester Peecklaan 8, op een diepte van circa twee meter onder het maaiveld ploegvoren met een scherf aan. De datering van deze vondst strekt zich uit tussen de vijfde en achste eeuw.

In een aansluitend perceel vonden ze een paalgat van een vroeg middeleeuws huis.

Een andere, bijzonder oude woonplaats, 'De Hoge Geest' vinden we aan het verlengde van de Boschmansweg, te oosten van de Omloop. Arie Schermer en Jan Pool deden hier verschillende opgravingen en kwamen in de publicatie '*De Hoge Geest, Schoorl's kleinste natuurgebied*' tot de volgende conclusie.

Aanvankelijk is de omgeving ten westen van de 'Hoge

Duinweg omstreeks 1900 met de nog nauwelijks begroeide duinen, links voor ter hoogte van Duinweg 34 (inzet nabij Duinweg 24) (coll. AFJL)

Het laatste eenigszins teekenachtige dorp aan Hollands westelijke kustkant is zonder twijfel het armelijke Schoorl. Het ligt aan den voet der duinen, ter plaatse waar die het allerbreedst zijn, om bij Camp plosing geheel af te breken... Tot aan ons klein Schoorl toe, gaat men langs een bevallig slingerende zandweg, ter wederzijds altijd in de schaduw van eiken, iepen, berken en allerlei geboomte, langs welks stammen zich hier en daar het klare duinwater in kronkelende beekjes voortdringt, en waartusschen zich aan weerskanten, van afstand tot afstand, de kleine stulpjes der bewoners vertoonen, aan de westzijde niet zelden half in het duin begraven en van boven grauw bloeiende mossen en knoestige zwam.

Hildenbrand, Camera Obscura, 1840

Polders en dijken

Alhoewel op de kaart van Cornelis Dou alle polders in Aagtdorp al ingetekend zijn, leert die zelfde kaart ons wel hoe die polders achtereenvolgens zijn ontstaan.

Allereerst was er een dam tussen de Westfriesse Omringdijk te Schoorldam en de Nollen. Waarschijnlijk een dam in de Rekere waar de platbodems overheen werden getrokken en de dam (Damweg) tot de Nollen. Deze dam moest het water uit de Zijpe keren. De dam in de Rekere werd later verplaatst naar Krabbendam en werd uitgebreid tot de Schoorlse Zeedijk.

De vroegste dijken die we op de kaart zien, zijn van noord naar zuid de tegenwoordige Omloop en Oostgrasdijk. Op de kaart van Dou heten die dijkes respectievelijk; de Kerckeweg, 't voetpad en 't Seugh dyckje. Vervolgens werd de uiterwaarde naar het oosten omstreeks de dertiende eeuw ingepolderd en ontstond de Aagtdorperpolder. Deze werd begrensd door de Evendijk, die van de Zuidelijke Nollen tot de banscheiding van Bergen liep. Tenslotte werd de smalle strook tussen de Nieuwe sloot (respectievelijk; de Rekere, Nieuwe sloot, Alkmaarsevaart en Noordhollands Kanaal) ingepolderd waardoor de Kleindammerpolder ontstond.

Beken en Moren

Doordat vanuit de duinen continu water afgevoerd moest worden werd een uitgebreid bekenstelsel aangelegd. Eerst waren er de beken langs Duinweg, Boschmansweg, Bickerslaan, Gerbrandslaan

en Teugelaan, die allemaal uitmonden op de beek langs de Omloop. Dit water moest tussen de polders afgevoerd worden naar het kanaal. Deze beken, loodrecht op de duinen noemen we de 'moren'. De beken en Damsloot langs de Laanweg en Damweg stroomden door de Nollen en lagen veel hoger en kunnen als zodanig gezien worden. Zij mondden via de Damsloot onder de brug over de latere Rijksweg, uit in het kanaal. Ook werd een deel opgevangen in ondergrondse bakken en via schuiten afgevoerd naar de bierbrouwerijen in Alkmaar. Aan de Zuidgrens van de Aagtdorperpolder was er de Aagtdorper Moor (op de grens met Bergen).

Molens

Zo waren er twee soorten molens. De molens die het water van de 'Moren' uitsloegen in het Noordhollands Kanaal. Dit waren de wat grotere beken tussen de polders door. Over de molen bij de Aagtdorper Moor heb ik niets kunnen vinden.

De molens die de polders bemaalden zijn wel bekend. Allereerst de Aagtdorpermolen, die aan het einde van de Breelaan, verlengde van de Gerbrandslaan bij de Evendijk stond. Deze molen is na 1880 verdwenen, haar taak werd overgenomen door de Oudburgermolen net over de grens in Bergen. De Kleindammerpolder werd bemalen door een wipmolen in Schoorldam. Deze molen verbrandde in 1916 op Sint Nicolaas. De laatste molenaar was daar Scherpezeel. Op deze plek kwam een elektrisch gemaal (gemaal van Vet) met seinmast. (zie het artikel 'Seinmasten')

detail kaart van Cornelis
Dou 1680
(coll. Westfriesmuseum)
1) Aagtdorper molen
2) Kleindammermolen

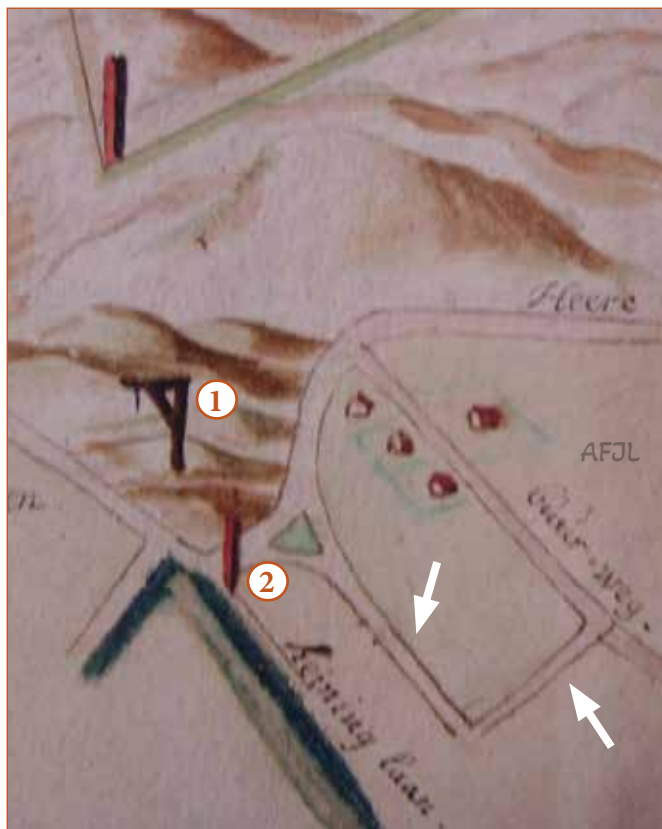
Kleindammermolen, ets van J.M. Graadt van Rogge ±1900 (coll. AFJ.L.)

Wegen

Vanaf de grens met Bergen liep de doorgaande weg, de Heerewech onder duinrand langs, tegenwoordig dus de Postweg. De Duinweg, de doorgaande weg nu, werd over De Buerweg, de Ysbrandsweg en de Fockweg omgelegd. De huidige Bickerslaan heette oorspronkelijk Pickerslaan (wat wellicht van 'oogsters' komt). De Mollaan heette Molelaan, de weg kwam uit bij de Molesloot. De Ommeloop is inderdaad een omloop tenopzichte van het Voetpad (nu Eenmanspad). Het pad naar hotel 'De Hazelaar' is wellicht een restant van de Hoykamp. Zoals het pad naar 'De Elzen' (Boschmansweg 11) een restant is van het Voetpad van de kerk naar de Bickerslaan is.

Het Gerecht van Bergen

De ambachtsheerlijkheid Schoorl vallende onder de heren van Egmond en later onder de Brederodes had geen eigen gerecht. De heerlijkheid Bergen had dat wel.

detail uit de kaart van IJsaac Haringhuisen 1685 met de galg van Bergen, op deze kaart zien we ook de nu nog bestaande laantjes (pijltjes) die om de manege 'Poelenburg' lopen en die naar huize 'Poelenburgh' leidden, 1) galg @) grenspaal, (coll. RAA)

grenspaal tussen Schoorl en Bergen (Aagtdorp en Oudburg)

kaart van Cornelis Dou van 1680 (coll. Westfriesmuseum)

De landhuizen in Aagtdorp

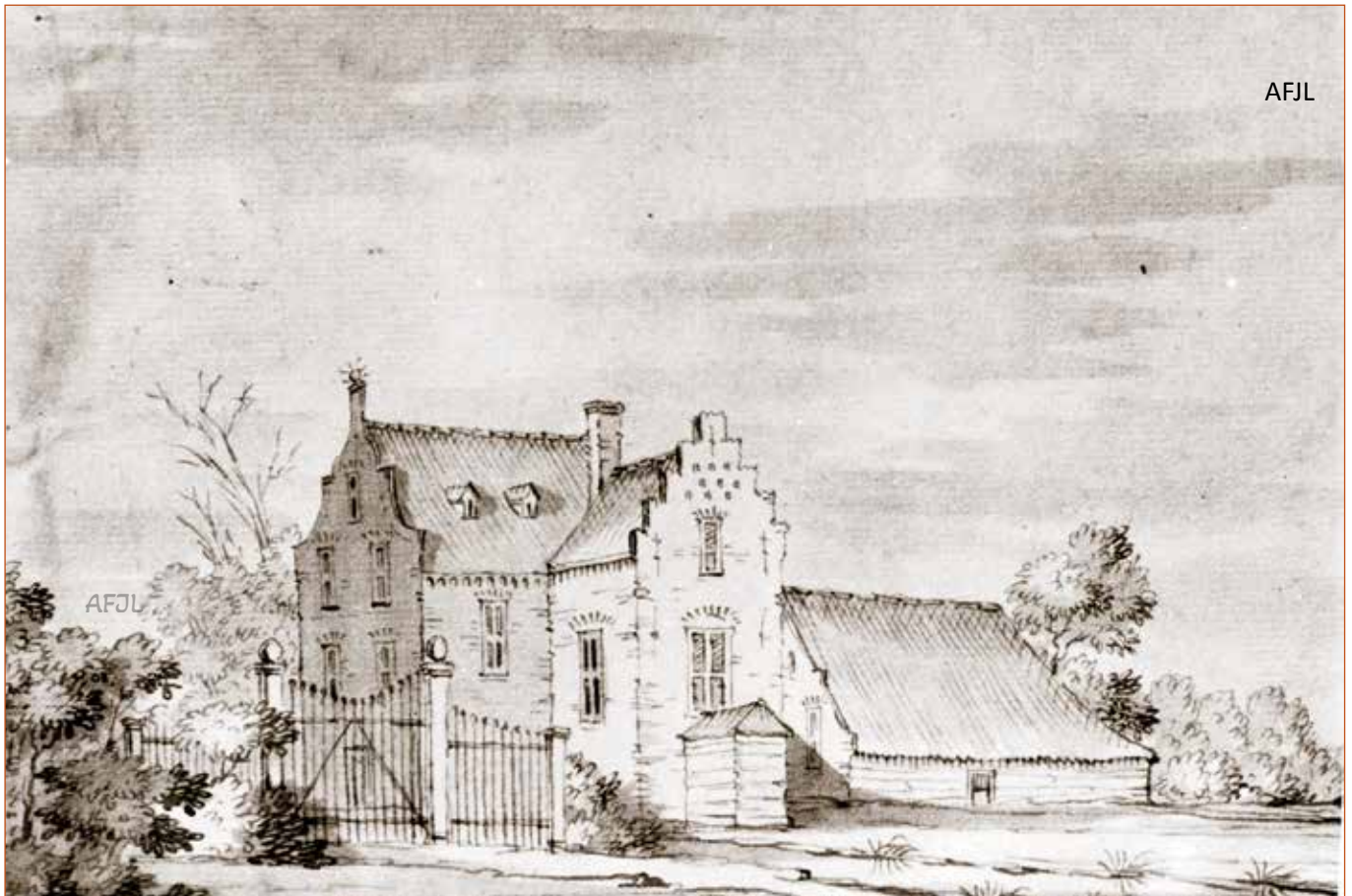
lees ook Goettsch 'Schoorl, een mooi en rustig dorp met een rijk verleden'

Het oudste bekend is een burcht aan de Evendijk nabij Schoorldam. Waarschijnlijk was het een burcht die beveiliging bood tegen de Westfriesen. In 1100 was het al een bouwval.

Dan was er al in 1345 het slot 'Poelenburg', ook wel 'het huis te Eechtdorp' genoemd. Dit slot verdween en op de fundamenteën werd het herenhuis 'Poelenburg' gebouwd. Nadat het huis in verval was geraakt werden de fundamenteën in 1893 opgeruimd. Het geslacht Poelenburg was verwant aan de Brederodes, heren van Schoorl. De familie Poelenburg had ook een groot kasteel in Heemskerk.

ruïne van het kasteel Poelenburg' in Heemskerk door H.Spilman naar J. Schijnvoet, ± 1570

'het huis te Eechtdorp' het zou op Duinweg 125 gestaan kunnen hebben ,met in 1730 als eigenaar baronesse Adriana Petronella van Foreest, tekening door J. Stellingwerf (coll. Regionaal Archief Alkmaar)

'het herenhuis Poelenburg' ± 1726

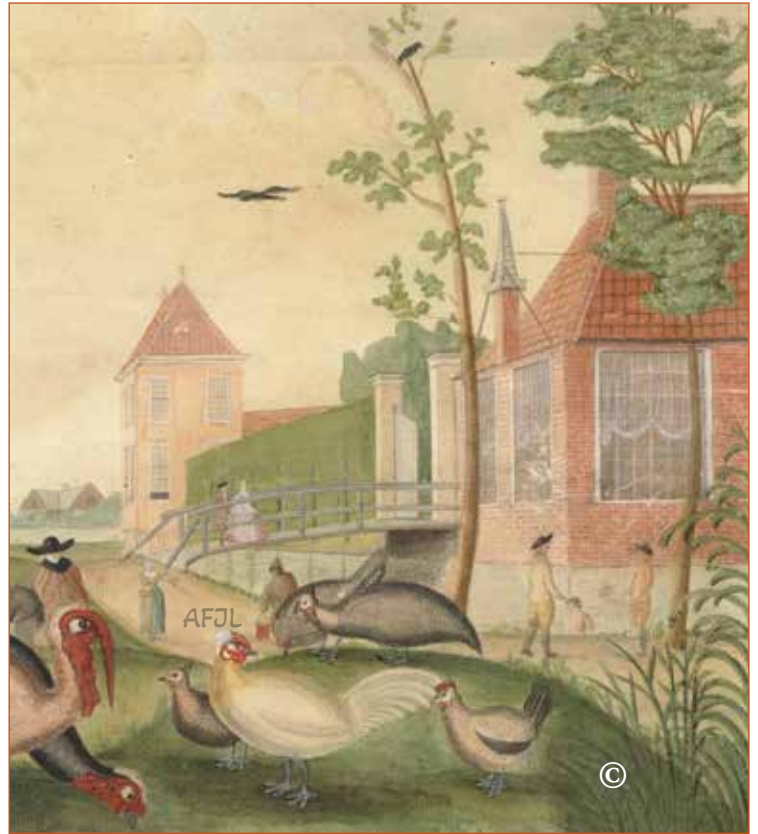
Achter 'Poelenburg' en belendend aan de Teugelaan stond het landhuis 'Hazendaal'. Over dit huis heb ik verder niets kunnen vinden. Maar gelukkig zijn er wel een aantal afbeeldingen.

*detail Cornelis Dou 1680: 1)Poelenburg', 2) 'Hazendaal',
3) Teugelaan richting Noordhollands Kanaal (coll. Westfriesmuseum)*

huize 'Hazendaal'

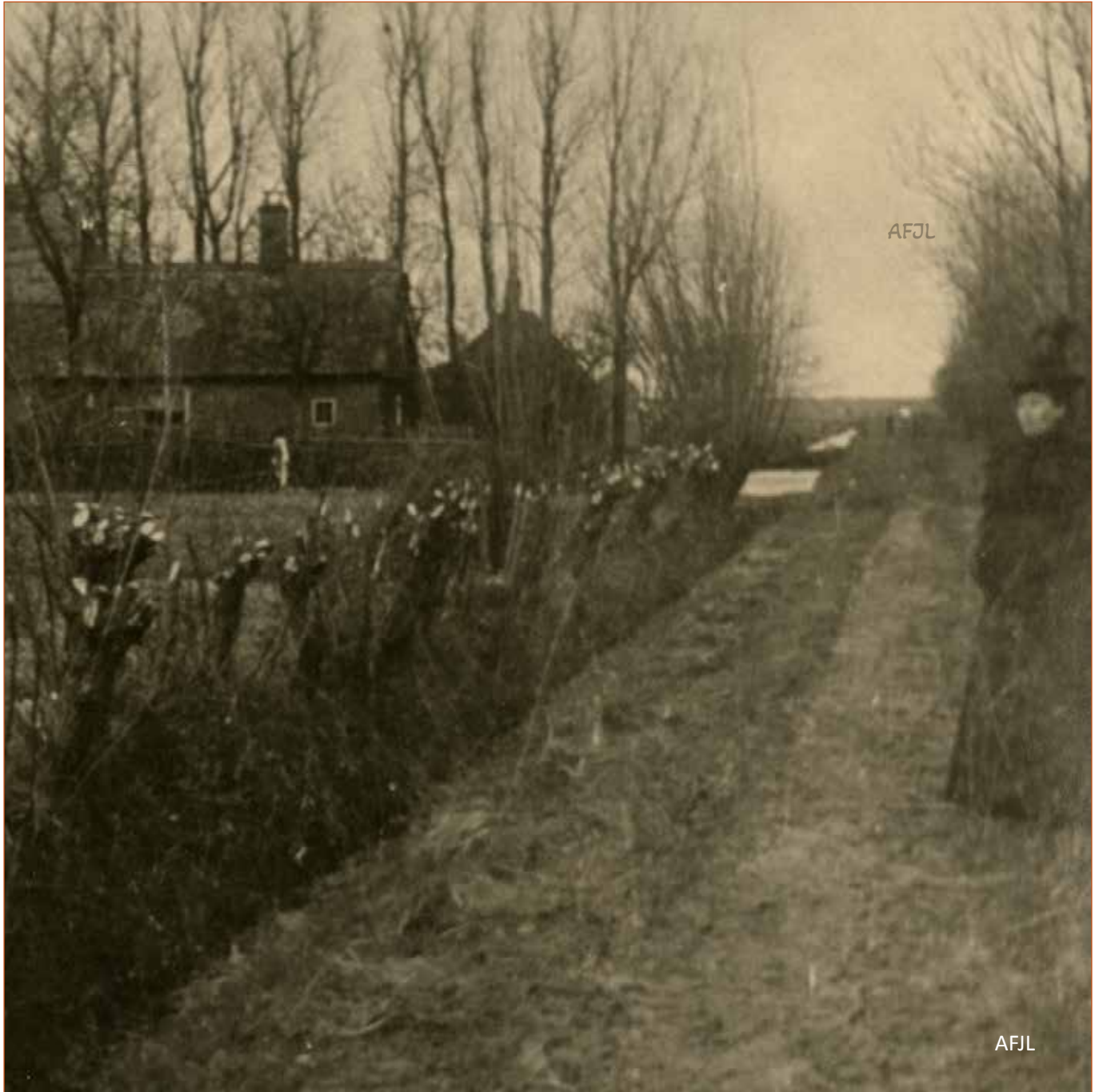
*Hazendaal door C. Croll
(coll. Regionaal Archief Alkmaar)*

'Hazendaal' (coll. Regionaal Archief Alkmaar)

Boerderijen

Het aantal boerderijen in Aagtdorp is niet zo groot. De oudste, 'De Hoge Geest' werd hiervoor al besproken. Twee andere oude boerderijen, stonden aan de Mollaan. Mollaan 1 werd gebouwd in 1838 en gesloopt in 1927, het was een boerderij met voorhuis zoals alle boerderijen hier tot omstreeks 1850. Mollaan 3 werd in 1867 gebouwd op een bosperceel en weer gesloopt in 1906. Deze boerderij was een Westfriese stolp, dus geen voorhuis meer.

boerderijen aan de Mollaan omstreeks 1900 (coll. AFJ.L.)

Aan het begin van de Omloop, tegenover het tegenwoordige hotel 'De Hazelaar' stond het boerderijtje van Wognum. De boerderij was gesticht in 1874 en in 1940 gesloopt. Hieronder nog een paar Westfriese stolpen.

Duinweg 123, gebouwd 1896 (coll. AFJ.L.)

bollenveld tussen Omloop en Duinweg met links juffrouw Christien Jelgersma en rechts Simon Wognum, uiterst rechts tussen de bloemen het boerderijtje van Wognum. De Duinweg is nog onbebouwd, op het hoge duin kwam later de Oriëntertafel en rechts was de entree naar zee, de latere Klimweg (coll. AFJ.L.)

Duinweg 54, na de verbrandde voorganger herbouwd in 1894

Duinweg 125, boerderij van Akkerman (coll. AFJ. L.)

Duinweg 121 boerderij Van Lienen, gebouwd 1883 (coll. AFJ.L.)

Duinweg 133 met bufie Louwe en Anne Hopman ±1920 (coll. AFJ.L.)

Opkomst van het toerisme

Begin 1900 kwamen hier de eerste toeristen, wat vooral ook bevorderd werd door de lijndienst van Alkmaar Pakket in het Noordhollands Kanaal en de busondernemingen. De Jong & Glas (1921) in het centrum van Schoorl en G. van Mullem (1924) op Duinweg 24 in Aagtdorp. En zeker belangrijk was de tramverbinding Alkmaar-Schagen, die al in 1913 startte. Het stationnetje was aan de rand van de Nollen en dus op de grens van Aagtdorp.

Duinweg 24 met een bus van G. van Mullem (coll. AFJ.L.)

station aan de Burgemeester Peecklaan (coll. AFJ.L.)

Alkmaar-Packet legde aan bij de steiger tegeover de notaris (coll. AFJ.L.)

Pensions

Het houden van pension werd vooral in Aagtdorp een echte hype. In mijn artikel over de pensions in Schoorl, noem en toon ik er in Aagtdorp alleen al 23, en die lijst zal zeker niet compleet zijn.

pension 'Zonnedal', Duinweg 28 (coll. AFJ.L.)

pension 'De Olm', Duinweg 9 (coll. AFJ.L.)

PENSION „ERICA“

PENSION - LUNCHROOM - RESTAURANT

Prachtig gelegen met beschikking over mooie zitkamers en serre, vanwaar men een schitterend uitzicht geniet op de duinen van Klein-Zwitserland

Balconkamers. Stroomend water. Badkamer

Pensionprijs f 4.— p.d. p.p.
 Voor- en naseizoen f 3.50
 Kinderen naar leeftijd AFJL

Vraagt prospectus — Telefoon No. 27
 Aanbevelend, Jb. MODDER · DUINWEG · SCHOORL

pension 'Erica', nu 'Merlet', Duinweg 15

Hôtel-Café-Pension „Dennenlust“

MET TUIN EN TERRAS, 4000 M. AFJL

Boschrijk gelegen in „Klein Zwitserland“, aan den voet van het 70 M. hooge Zonnenduin; gelegenheid met trap naar de Oriëntertafel. Gezicht op de Noordzee, Bathalla Camperduin, aan Zee, Bergen, Alkmaar. Taxi verkrijgbaar, ook Paard en Rijtuig, vooruit bestellen. Stalling voor Auto's en Rijwielen.

Pensionprijs f 3.—, voor- en na-tijd f 2.50.
 Prima keuken. Eigen Melkerij. Dennenlust en Klein Zwitserland bezoeken aan één eigenaar en ondernemer.

Vraagt Prospectus aan Pension „Dennenlust“, Eigen.

P. B REED Jr.
 DUINWEG 30 — MOOI SCHOORL

pension 'Dennenlust', later 'Klein Zwitserland', Duinweg 30

„Scorle Wald“. Schoorl
 DUINWEG C. 98

FAMILIE - PENSION
 In de nabijheid van Klein Zwitserland

Rustig gelegen aan den voet der duinen. Stroomend water. Eigen melkerij, bosch en weide. — Vrije zitkamer met aparte bediening beschikbaar. AFJL

Voor- en natijd reductie. Kinderen volgens overeenk.
 Rijtuig disponibel. Vraagt Prospectus. Tel 1.

pension 'Scorle Wald', Duinweg 37

HOTEL — CAFÉ — PENSION „DE HOOP“ AFJL

GELEGEN OP HET MOOISTE PUNT TUSSEN BERGEN EN SCHOORL. GEZELLIG ZITJE IN DE LOMMERRIJKE TUIN - EERSTE KLAS KEUKEN

Pensionprijs Juli en Augustus f 4.—
 Overige maanden f 3,50 per dag.

Vraagt prospectus. Beleefd aanbevelend.

F. HOUTER,
 Duinweg 19 D - AAGTDORP - SCHOORL

pension 'De Hoop', Duinweg 105

Vegetarisch Pension „RUSTHOF“

Is gelegen in schitterende omgeving van duin, bosch en zee. Op 10 minuten afstand

OVERDEKT ZWEMBAD en OPENLUCHTTHEATER AFJL

Frissche slaapkamers, uitstekende bedden, stroomend water. Gelegenheid voor kuip-, douche- en zonne-
 — baden in huis. —

Vraagt prospectus. Geen fooien.

BRENGT UW WEEK-END OF VACANTIE HIER DOOR.

pension 'Rusthof', Duinweg 66, verbrand in 1950

Campings

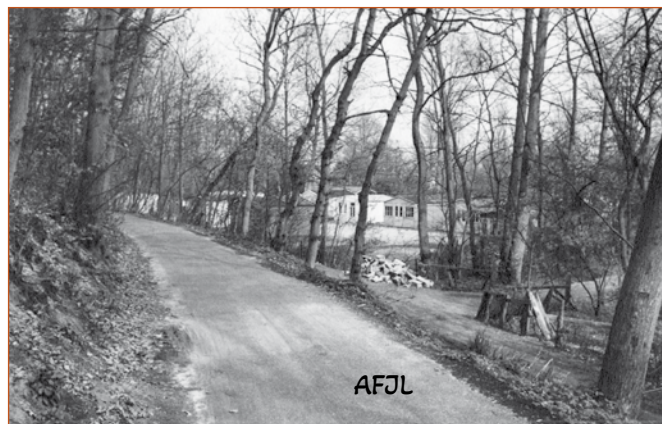
Van de ongeveer 33 kampeerterreinen waren er in de tweede helft van 1900 12 in Aagtdorp. Aanvankelijk waren het tenten, die al snel werden aangevuld met tenthuisjes. Houten zomerhuisjes met een linnen dak. In de herfst moesten deze huisjes afgebroken worden en vervolgens weer opgebouwd in het voorjaar. Vaak kwamen de recreanten uit Amsterdam en de Zaanstreek, zij waren eigenaar van de huisjes en betaalden de standplaats aan de kampeerterreinhouder. Ook moesten zij recreatiebelasting betalen aan de gemeente. Vaak bleven de vrouwen met hun kinderen tijdens de zomervakantie de hele week, terwijl de mannen hen dan in het weekeinde vergezelden.

Campings in Aagtdorp waren:

't Hoogje' Burgemeester Peecklaan 8 (fam. Selhorst)
 'De Boschrand' Burgem. Peecklaan 40 (fam. Bruin)
 'De Hazelaar', Omloop 9 (fam. De Jager)
 'Bickershoeve' Bickerslaan 20
 'Vita Nova', Duinweg (fam. Delver)
 'De Jong', Gerbrandslaan 2, hoek Postweg (fam. De Jong)
 'd' Olde Bongerd', Teugelaan 5 (fam. V.d. Veer)
 't Hoeveke, Teugelaan 2 (fam. Henneman)
 'Elba', Omloop 33 (fam. Bredewout)
 'De Bregman', Gerbrandslaan 31 (fam. Bregman)
 't Langeveld', Oostgrasdijk (fam. Langeveld)
 'Aagtdorperduinen', Mollaan

camping 'Bickershoeve' (coll. AFJ.L.)

'De Jong' vanaf de Postweg (coll. AFJ.L.)

d' Olde Bongerd', entree van de Teugelaan
 (op het bord: 'radio en balspel verboden' (coll. AFJ.L.))

jeudcentrum 'De Hazelaar', Omloop 33 (coll. AFJ.L.)

1) 'Vita Nova' / 'Koningshof' 2) 'd Olde Bongerd' 3) 't Lange Veld' 4) 'De Bregman' 5) 'Elba'

't Hoogje' (coll. AFJ.L.)

'De Bosrand' (coll. AFJ.L)

Geraadpleegde literatuur

'Schoorl, een mooi en rustig dorp met een rijk verleden'; R.P.Goettsch, uitgeverij Gesto, Alkmaar
 'De Hoge Geest, Schoorl's kleinste natuurgebied'; A. Schermer, uitgeverij Conserve, Schoorl
 "t Is maar dat je 'weet'; Jouke Minkema en Alphons Leysen, uitgeverij Pirola, Schoorl
 'Seinmasten'; Klaas van Lienen, Vereniging de Duinkant, Schoorl
 'Jaarverslag 2008-2000'; Frans Diederik, Archeologische Werkgroep Kop van Noord-Holland

Gebruikte illustraties

Regionaal Archief Alkmaar (RAA)
 Archeologische Werkgroep Kop van Noord-Holland
 Westfries Museum
 Diverse V.V.V. gidsen
 Kadaster Noordholland
 Collectie Alphons F.J. Leysen